

**«БІЗНЕС-ІМПЕРІЯ» УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМЦЯ
АЛЧЕВСЬКОГО НАПРИКІНЦІ ХІХ СТ. ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК
УКРАЇНСЬКОГО ДОНБАСУ**

Юлія Петрівна Ковальчук

<http://orcid.org/0000-0003-1735-9901>

Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу Західно-Українського Національного Університету, Україна; старший викладач

Володимир Данилевич

Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу Західно-Українського Національного Університету; Україна; студент, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Анотація. В тезах аналізується діяльність підприємця, громадського українського діяча Олексія Алчевського. Проаналізовано вплив робіт та ініціатив О. Алчевського, проектів ним проспонсорованих, на розвиток Донбасу та України в цілому.

Під час важких випробувань, які випали на долю України та особливо на її східні терени, важливо не забувати корифеїв та провідників українського просвітництва, індустріалізації та підприємництва.

Одним з основних провідників розвитку сходу України в ХІХ ст. був Олексій Кирилович Алчевський – різносторонній підприємець і особистість, який відомий створенням на території Російської імперії перших іпотечних банків та декількох великих фінансово-промислових груп, що стали локомотивом індустріалізації і розвитку Донбасу. Тим не менше, його поле діяльності далеко не обмежується цими досягненнями – він був відомим дипломатом, меценатом, одним з основоположників українського національно-визвольного руху, просвітником, організатором і корифеєм організації «Громада» в Харкові і на Донбасі, захисником відомих архітекторів та багато чого іншого.

Тому, так важливо оцінити вплив його робіт та ініціатив, проектів ним проспонсованих, на розвиток Донбасу та України в цілому, це дозволить краще зрозуміти витoki національно-визвольного руху та показати, як звільнення ринку та просвітницька діяльність окремих підприємців може впливати на великі та густонаселені регіони. Також важлива його робота в контексті швидкої індустріалізації і створення корпорації глибоко інкорпорованої в світовий ринок, з залученням значних іноземних коштів, і що особливо важливо – технологій.

Олексій Алчевський родом з Сум, народився в 1835 році в сім'ї торговця бакалією. Кирило Алчевський був відомий фанатичним ставленням до самоосвіти – тому дав своєму синові максимально можливу освіту (повітове училище), на щастя, Олексій з раннього дитинства чудово показав себе в математиці – відтак навіть без вищої освіти (наступна ступінь після повітового училища – гімназія, а потім – університет) зміг налагодити ключові зв'язки (в тому числі і за кордоном – в Бельгії та Швеції), які в подальшому допомогли йому створити великі фінансово-промислові групи та вдало реінвестувати кошти. В своїй сім'ї Олексій Кирилович також підтримував дух просвітництва – його дружина, Христина Данилівна – відомий український педагог, автор власної методики навчання, письменниця та меценат, основоположниця просвітництва на сході України. Їхні діти також були відомими просвітниками, наприклад, Микола Алчевський – автор першого букваря для дорослих, відомий педагог.

Після фінансової кризи в Російській імперії на початку ХХ століття справи Олексія Кириловича значно погіршились – імперські чиновники не хотіли ввести субсидії його підприємствам, навпаки, ввели додатковий податок, надто не влаштовував їх вільний підприємець. Закінчилось життя корифея Донбасу під колесами поїзда, і до сих пір не відомо, чи це був суїцид чи вбивство.

Найбільший вплив на розвиток Донбасу мали ключові підприємства Алчевського – Олексіївське гірничопромислове акціонерне товариство, яке після інвестиції в розмірі 6 млн карбованців швидко розвернуло активну роботу по пошуку корисних копалин, який повністю виправдався – було знайдена значна кількість вугілля та залізної руди, причому, її добування виявилось досить легким (більшість шахт мали глибину від 30 до 200 метрів). Відразу відчувши економічну кон'юнктуру Олексій Кирилович проводить кооперацію з Джоном Юзом – починається історія іншого конгломерату, Донецько-Юр'ївського металургійного товариства(ДЮМО), що

ставити своєю ціллю створення промислової бази для масового металургійного виробництва – і ця база створювалась насправді неймовірними темпами. Початок побудови першого заводу(Алчевського заводу) почався в 1985 році, а перша домна була задута і почала випускати високоякісну сталь уже в 1986 році. На пікові свого розвитку ДЮМО включало в себе декілька ключових металургічних заводів сходу України, на яких працювало понад 50 тисяч працівників.

З розвитком заводів ДЮМО почало прокладку залізниці, і невеличке робоче містечко біля заводу почало швидко рости – так і виникнув відомий нам Алчевськ, який швидко виріс до 16 тисяч населення. На гроші Олексія Кириловича в Алчевську були відкриті школи, лікарня та дім культури, де проводила збори місцева організація «Громада».

Швидкість індустріалізації і росту населення Донбасу, одним з авторів чого був Алчевський справді вражає. За 40 років існування Олексіївського гірничопромислового акціонерного товариства населення виросло в 30(!) разів, причому, це були кваліфіковані робочі (на Донбасі було сконцентровано 8% всіх робочих Російської імперії). Якщо брати все населення – воно склало 170-180 тисяч людей, і цей ріст стабільно продовжувався.

Алчевський не забував про освіту своїх працівників та їх сімей – були відкриті курси та уроки, на яких, крім матеріалу корисного індустріальним працівникам багато уваги приділялось українській мові і культурі, наприклад, одним з закінчивших таку школу був Микола Міхновський – корифей «самостійників», автор маніфесту «Самостійна Україна».

Висновки. Вплив Олексія Алчевського та його сім'ї на формування українського Донбасу був дуже різноплановим – це і індустріалізація та створення залізниці, просвітництво та підняття культурного рівня працівників, координація та заохочення інтелектуалів, підтримка архітектури та літератури – неймовірний пласт для дослідження, і це все зробила одна сім'я. Тому, приклад Олексія Кириловича показує нам, скільки всього можна зробити для національного відродження на усіх фронтах – і економічному, і культурному, головне, хотіти і мати інтенцію до зміни суспільства і до його покращення. Підприємництво – один з найкращих способів для того, щоб зробити країну кращою і докорінно її змінити, бо вільний ринок робить вільним усіх його учасників.

Ключові слова

О. Алчевський, промисловий розвиток Донбасу, підприємницька діяльність.

Список літератури

1. Лазанська Т. І. Алчевський Олексій Кирилович Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Наукова думка, 2003. Т. 1 : А - В. 688 с.
2. «Alchevsk Metallurgical Complex». encyclopediaofukraine.com.
3. Постаті. Нариси про видатних людей Донбасу. Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. 216 с.